

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto

Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys

Erityisasiantuntija Johannes Koskenniemi

Lausunto

18.3.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto

Eduskunnan lakivaliokunta on vastinekuulemisessa 18.3.2026 pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa kahdesta lakivaliokunnassa esiin nousseesta kysymyksestä.

Oikeusministeriö esittää lausuntonaan kunnioittaen seuraavan.

Mainehaitan ottaminen huomioon häirintäkannemaksua tuomittaessa

Valiokunnassa tiedusteltiin, tulisiko kantajalle häirintäkannemaksun tuomitsemisesta aiheutuva mainehaitta ottaa huomioon häirintäkannemaksun määrää alentavana tekijänä.

Oikeusministeriön mielestä näin ei tulisi tehdä.

Rikoslain 6 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rangaistusta lieventävänä seikkana on otettava huomioon muun muassa tekijälle rikoksesta johtunut tai hänelle tuomiosta aiheutuva muu seuraus. Lainkohdassa tarkoitettuna muuna seurauksena pidetään vakiintuneesti poikkeuksellista

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

julkisuutta (mm. KKO 2025:28, 43). Kuitenkaan säännönmukainen mediajulkisuus ei itsessään yleensä riitä lievennyksen perustaksi, mutta jos julkisuus nousee kohtuuttomiin mittasuhteisiin ja jos sillä on muita vakavia seuraamuksia tuomitun ja usein jo epäillyn elämään, kyseiset seuraukset voidaan ottaa kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta määrättäessä (HE 44/2002 vp s. 199–200).

Arviointitilanne häirintäkannemaksua tuomittaessa poikkeaa siitä, mikä on käsillä rangaistusta tuomittaessa. Rangaistusta tuomittaessa voidaan ottaa huomioon tuomiota edeltävä mediahuomio, joka tyypillisesti kohdistuu rikosepäilyyn ja myöhemmin syytteen selostamiseen. Kysymys on prosessin keräämästä julkisuudesta, jonka syntymiseen vastaaja ei ole voinut vaikuttaa; hän on prosessin kohteena, ensin epäiltynä ja sitten vastaajana. Häirintäkannemaksua kantajalle tuomittaessa tilanne on toinen, koska kysymys on kantajan esittämistä vaatimuksista. Kantaja on voinut ottaa huomioon mediahuomion mahdollisuuden kanteen nostamista harkitessaan. Lisäksi häirintäkannemaksun tuomitsemisesta kantajalle aiheutuva kielteinen julkisuus tapahtuu vasta häirintäkannemaksun tuomitsemisen jälkeen, eikä sitä voida siten luotettavasti arvioida tai ottaa huomioon häirintäkannemaksua tuomittaessa. Keskeistä on, että rikosoikeudellinen moite ja siitä aiheutuva mainehaitta on tyypillisesti voimakkaampi kuin siviilioikeudellinen moite.

Häirintäkannemaksun luonne sanktiona ja suhde kunnianloukkaukseen

Häirintäkannemaksun luonnetta on käsitelty HE:n sivuilla 49–50. Kysymyksessä on sanktioluonteinen taloudellinen seuraamus, joka rinnastuu hallinnolliseen sanktioon. Koska maksu tuomitaan siviiliprosessuaalisia menettelysääntöjä noudattaen (s. 51), sitä voi luonnehtia siviilioikeudelliseksi sanktioksi.

Suuri valtaosa Euroopassa esiintyvistä asioista, jotka yleensä katsotaan SLAPP-kanteiksi, olisi Suomessa rikosasioita, erityisesti kunnianloukkauksia (HE s. 23). Kunnianloukkauksen ja häirintäkannemaksun suhdetta ne bis in idem -kiellon kannalta on käsitelty esityksen sivulla 44 pitäen silmällä tilannetta, jossa aikaisemmin kunnianloukkauksena tuomittu väite

esitetään uudelleen siviilikanteessa. Päinvastainen tilanne on, jos siviilikanteessa esitetään perättömiä loukkaavia väitteitä, joita ei ole aikaisemmin arvioitu rikosprosessissa. Tällöin on mahdollista, että kunnianloukkauksen tunnusmerkistö täyttyy. Tällaisessa tilanteessa häirintäkannemaksun tuomitseminen saattaa tilanteesta riippuen estää myöhemmän rikosprosessin. Tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, onko häirintäkannemaksun perustana olevassa menettelyssä ja mahdollisen kunnianloukkauksen teonkuvauksessa kysymys ”samasta teosta” *ne bis in idem* -kiellon merkityksessä. Häirintäkannemaksu ei ole varsinaisesti seuraamus perättömien väitteiden esittämisestä kanteessa vaan väärinkäyttöön perustuvan oikeudenkäynnin panemisesta vireille. Väärinkäyttöön perustuvan oikeudenkäynnin tunnusmerkki on, että sen pääasiallinen tarkoitus ei ole oikeussuojan saaminen vaan julkisen keskustelun vaientaminen (3 § 3 kohta). Perättömän väitteen esittäminen voi kuitenkin liittyä siinä määrin kiinteästi tähän tarkoitukseen, että häirintäkannemaksun tuomitseminen estäisi myöhemmän rikosprosessin. Yleispätevää vastausta kysymykseen ei voida antaa, vaan kysymys on tapauskohtaisesta arvioinnista, joka kuuluu tuomioistuimelle.